

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอดงหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด*

Development of Community Enterprises to Success A Case Study of Silk Weaving Group in Wailum Village, Maba Subdistrict, Tungkawluang District, Roiet Province

มินระดา โคตรศรีวงศ์ (Minrada KHotsriwong)**

สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (Satapron Mongkolsrisawat)***

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการกลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนากลุ่มทอผ้าไหม รวมถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมประสบความสำเร็จเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รวมจำนวน 15 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลมาสรุป และเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมมีการดำเนินงานที่เป็นระบบมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่ชัดเจน ผู้นำกลุ่มมีความรับผิดชอบ เสียสละ สมาชิกกลุ่มมีทักษะและความชำนาญในการผลิต มีการจัดตั้งศูนย์กลางการผลิตเพื่อควบคุม ตรวจสอบและรับประกันคุณภาพผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพได้มาตรฐาน

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2558 เรื่อง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอดงหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

The Article Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Public Administration in Local Government of Local Administration Khon Kaen University, Academic Year 2015 on the Development of Community Enterprises to Success A case study of Wailum Village, Maba Subdistrict, Tungkawluang District, Roiet Province.

** นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์ 0845171237 e-mail address m-i-n_min@hotmail.co.th

Student of the degree of master of Public Administration in Local government college of Local Administration Khon Kaen university. Phone 0845171237. e-mail address m-i-n_min@hotmail.co.th

*** อาจารย์ที่ปรึกษา ดร. สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์

Thesis Advisor Dr. Satapron Mongkolsrisawat

โดยมีวัตถุประสงค์ในการผลิตจากเส้นไหมที่มีคุณภาพ ย้อมสีที่ได้มาตรฐานโดยมีวิธีการย้อมที่ใช้เทคนิคการย้อมทับ ผลิตภัณฑ์มีความเพียงพอต่อการส่งออก ซึ่งตอบสนองตามความต้องการของลูกค้าได้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าและการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักมากขึ้นโดยมีปัจจัยหลักที่สำคัญที่ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ไม่ว่าจะเป็นด้านความเข้มแข็งของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มที่ดี การมีส่วนร่วมและการส่งเสริมการเรียนรู้ เงินทุนผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและมีคุณภาพ เครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้าและฝากขาย รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมยังมีสภาพปัญหาในด้านต่างๆบางส่วน คือ พ่อค้าคนกลางกดราคา ไม่มีพื้นที่ปลูกหม่อนและต้นไหมที่ให้สีธรรมชาติที่มากพอ สมาชิกขาดทักษะในการพัฒนาฝีมือในการทอลายใหม่ๆให้ทันกับตลาดในปัจจุบันซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ไม่มีผลมากนักเนื่องจากคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มเห็นว่า ในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขายได้ดียังเป็นผ้าไหมผืน โดยเฉพาะผ้าลายสาเกต ซึ่งเป็นลายโบราณ สมาชิกมีความชำนาญในการทอผ้าลายนี้ ส่วนเส้นไหมนั้นกลุ่มสั่งซื้อเป็นประจำทำให้ได้ราคาส่งที่ถูกลงกว่าท้องตลาด ปัญหาต้นทุนในการผลิตจึงมีไม่มากนัก ซึ่งแนวทางในการพัฒนากลุ่มสู่ความสำเร็จและยั่งยืน แม้ในภาวะที่เศรษฐกิจมีการแข่งขันสูงกลุ่มจะต้องมีการพัฒนาศักยภาพไม่ว่าจะเป็นในด้านผลิตภัณฑ์ที่มีหลากหลาย ทันสมัย ช่องทางการตลาดที่สะดวก รวดเร็ว ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ แต่ในขณะเดียวกันจะต้องมีการสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ : ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก , การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ

Abstract

The objective of this study was to investigate the management characteristics, factors promoting development, problems, obstacles and development practices of Wailum Silk Weaving Group in order to strengthen and sustain the Group success. The methodology was conducted by exploring related documents. Data were collected through non-participant observation, in-depth interview, and focus group. 15 keys informants were gained from multiple sources. Data were analyzed through descriptive statistics, content analysis. Then data were summarized for drawing the conclusions and suggestions.

The results of this study showed that: Wailum Silk Weaving Group has systematic operation with clear regulations and orders. Its leaders are highly responsible, sacrifice for common interested. Its members have skillful and specialized production skills, having established a production centers to control. Monitor and guarantee the quality of products As a result, product quality standards. The raw material for the production of quality silk. Stained by a standard method of dyeing technique that uses dye layer. The product is enough to export. Which meet the needs of customers as well. Including the distribution channels of the

goods and a variety of public relations make it more known item. Major factors affecting the success of the Group include internal and external factors: good committee and members, good management, participation and learning promoting, funds, quality and various products, network of products exchange and consignment, and external agencies support. However, the Group faces some problems such as middlemen's power of lowering price, insufficient mulberry plantation area and lack of plants with ability to produce natural color, and members' lack of craft to weave new patterns to keep up with the market trend. These problems do not have high impact on the Group because the committee and members see that best-selling product is a piece of silk fabric, especially, Saket silk fabric, ancient pattern style. The Group's members are specialized in weaving Saket silk style. Moreover, with long relationship with suppliers, the Group can buy silk materials at lower price than the market price. Thus, the production cost does not have high impact. In developing guidelines which the group success and sustainability. With highly competitive economy, the Group is required to develop its potential in terms of various and up-to-date products, convenient and fast distribution channels, and marketing via social media while local wisdom should be preserved and further inherited across generations.

Keyword: Internal and External factors, The development of community enterprises to success.

บทนำ

การที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี 2540 นับเป็นก้าวสำคัญที่นำไปสู่การปฏิรูประบบเศรษฐกิจ และสังคมในหลายมิติ ทำให้เศรษฐกิจชุมชนถูกจับตามอง เพราะเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาแบบผสมผสานที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการอยู่อาศัย และสามารถเชื่อมโยงองค์กรชุมชนให้เป็นเครือข่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางอันหนึ่งเพื่อสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีจุดขาย และสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551) ดังนั้น ภายใต้กระแสของพัฒนาที่ต้องการความมั่นคงยั่งยืน เศรษฐกิจไทยควรที่มีการปรับโครงสร้างไปสู่ระดับสูงขึ้น คือ การเน้นระบบเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้วิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ช่วยขับเคลื่อนและกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสในการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

วิสาหกิจชุมชนมีหลายประเภท ซึ่งการทอผ้าพื้นเมืองถือเป็นวิสาหกิจชุมชนอย่างหนึ่งประเภทเครื่องแต่งกาย ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาช้านาน ผ้าของแต่ละท้องถิ่นจะมีศิลปะและความงดงามเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป (บัวรัตน์ ศรีนิล และคณะ, 2542) หนึ่งในผ้าพื้นเมืองที่เป็นที่นิยมในการสวมใส่ คือ ผ้าไหมไทย โดยเชื่อว่ามีจุดเริ่มต้นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันผ้าไหมไทยกระจายไปยังภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ไหมไทยเป็นเส้นใยที่มีความสวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยได้รับการยอมรับว่าเป็นราชินีของเส้นใยทั้งหมดที่มีในโลกปัจจุบัน

จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นอีกจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่มีชื่อเสียงโดดเด่นทางด้านผ้าไหมไทย โดยในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดพบหลายลายที่สืบทอดมาตั้งแต่โบราณ โดยเฉพาะผ้าไหมลายสาเกต เป็นผ้าไหมที่ประกอบด้วยลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ในการทอผ้าไหมของจังหวัดร้อยเอ็ดที่ได้นำเอาลายมัดหมี่พื้นบ้าน 5 ลายที่นิยมทอในกลุ่มชนที่อยู่ในเมืองร้อยเอ็ด มาทอต่อกันในผ้าผืนเดียวกันเปรียบเสมือนเป็นการหลอมรวมความสามัคคีของชาวร้อยเอ็ดให้เป็นหนึ่งเดียว โดยแต่ละลายจะทอด้วยผ้าสีพื้นสีดอกอินทนิลบก (สีชมพูอมม่วง) ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ลายมัดหมี่พื้นบ้านลวดลายโบราณ 5 ลายที่ประกอบในผ้าสาเกตมีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ยากต่อการลอกเลียนแบบ มีความสวยงาม ประณีต เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ แต่ละลายล้วนแต่มีความหมาย บ่งบอกวิถีชีวิตชาวร้อยเอ็ดได้เป็นอย่างดี ได้แก่

1. ลายโคมเจ็ดเป็นลายที่บ่งบอกถึงความเพิ่มพูนของผลผลิตทางการเกษตร ความอุดมสมบูรณ์
2. ลายนาคน้อย เปรียบเสมือนความชุ่มชื้น ฝนตกต้องตามฤดูกาล
3. ลายคองเอี้ยเป็นลายที่เปรียบเสมือนแม่น้ำลำคลอง ที่เอื้ออำนวยต่อวิถีความเป็นอยู่ต่ออาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรไทย
4. ลายหมากจับ เป็นชื่อพืชชนิดหนึ่งชอบติดตามเสื้อผ้าและกางเกง เมื่อติดแล้วเอาออกยาก สื่อความหมายว่า เมื่อใครได้พบเห็น ได้สัมผัสผ้าสาเกตแล้วเกิดความรู้สึกประทับใจ อยากมาจังหวัดร้อยเอ็ดอีกครั้ง
5. ลายคำเกาเป็นลายที่บ่งบอกถึงความซื่อตรง มุ่งมั่นเข้มแข็งและยั่งยืน สมเป็นอุปนิสัยของคนอีสาน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ,2550)

กลุ่มวิสาหกิจทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นอุตสาหกรรมพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมากของจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งรวมกลุ่มเพื่อหารายได้เสริมช่วงนอกฤดูทำนา บ้านห้วยหลิมถือว่าเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมผ้าไหม เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมทอผ้าไหมสืบทอดกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษแล้ว ทั้งนี้ เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ชาวบ้านที่ทอผ้าไหมจึงได้รวมตัวกันและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าทอ/เสื้อผ้า และได้รับการยอมรับและรางวัลแห่งความสำเร็จต่างมากมาย นับได้ว่าการทอผ้าไหมเป็นกิจกรรมการผลิตประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ประชาชนในบ้านห้วยหลิมมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นเป็นอย่างดี

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด จึงได้ดำเนินการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาโดยพิจารณาเงื่อนไขและปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เป็นการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและการส่งเสริมรายได้ให้กับประชาชน ทั้งนี้ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามา

พัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง ตลอดจน เป็นกรณีศึกษาตัวอย่างที่ดีให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนเพื่อขจัดปัญหาความยากจนโดยชุมชนเพื่อชุมชนทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอันจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างยั่งยืนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมตำบลมะบ้า อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาเพื่อให้กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ประสบความสำเร็จเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลและปรากฏการณ์ในเชิงลึกพื้นที่ดำเนินการศึกษา คือ บ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9 ตำบลมะบ้า อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แบบเจาะจง 4 กลุ่ม คือ 1) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง 2) ประธาน คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจฯ 3) ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน 4) นักท่องเที่ยวและร้านค้าที่รับสินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจฯ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลมาสรุปและเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต ตั้งประเด็นคำถาม จดบันทึก ใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลในลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เมื่อได้ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information Interview) ที่เป็นกลางแล้ว จะดำเนินการเรียบเรียงสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ทั้งหมดด้วยตนเอง
2. วิธีการสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้
 - 2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพทอผ้าฝ้ายและตัดเย็บ สำหรับกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.2 กำหนดโครงสร้าง รูปแบบ และเนื้อหาในแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงข้อมูลที่สามารถตอบคำถามในการศึกษา ซึ่งจะต้องครอบคลุมเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.3 จัดทำแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ฉบับร่าง นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

2.4 นำแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์มาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาและสิ่งที่ต้องการศึกษา

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างกว้างๆและสามารถใช้เป็นแนวทางในการพูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทันทีเมื่อปรากฏรายละเอียดของข้อมูลที่น่าสนใจ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง และมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Reliability)ผู้วิจัยจึงมีวิธีการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation)การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม(Non-Participant Observation)การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักโดยอาศัยแบบสัมภาษณ์ รวมทั้ง การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสนทนาและร่วมปรึกษาร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในบรรยากาศที่เป็นกันเองเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติ

ดังนั้น ทุกคนจึงมีอิสระอย่างเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็นและให้เหตุผลตามประสบการณ์ที่ตนเองมี เพื่อถ่ายทอดให้สมาชิกในวงสนทนา โดยการสนทนาครั้งนี้ อาจมีทั้งเห็นด้วยและข้อโต้แย้ง แต่จากการสนทนากลุ่มนี้จะได้รับคำตอบที่กลั่นกรองจากสมาชิกในวงสนทนาแล้ว

ผลการวิจัย

1. บริบทชุมชน

บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นหมู่บ้านที่มีการพัฒนาอยู่ในระดับดี โดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3,6,9 และหมู่10 มีบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่น มีโรงเรียนและวัดอยู่ในหมู่บ้าน อย่างละ 1 แห่ง ลักษณะของถนนในหมู่บ้านจะวางอยู่ในลักษณะของตารางสี่เหลี่ยม และจัดสรรบ้านอยู่ริมถนนเป็นแนวๆต่อกันไป ในส่วนของบริเวณสร้างบ้านจะอยู่ในที่สูงกว่าบริเวณทุ่งนา ซึ่งจะค่อยๆต่ำลงไปรอบๆหมู่บ้าน ลักษณะของบ้านพักอาศัยจะมีความหลากหลายมาก มีทั้งเรือนเดี่ยวได้ทุนสูงสร้างด้วยไม้ ครึ่งตึกครึ่งไม้ และบางส่วนก็เป็นบ้านชั้นเดียวหรือสองชั้น ก่อด้วยอิฐเป็นบ้านคอนกรีตสมัยใหม่ ซึ่งบ้านที่เห็นส่วนมากมีขนาดใหญ่ อันแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ค่อนข้างดี มีความเกี่ยวพันกันเป็นลักษณะเครือญาติ มีความผูกพันรักใคร่กลมเกลียวอย่างเหนียวแน่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเอื้ออาทรและสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน กลุ่มเครือญาติเดียวกันจะตั้งบ้านเรือนอยู่ในละแวกเดียวกัน ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชุมชน ส่วนใหญ่คนในหมู่บ้านรู้จักกันเป็นอย่างดี สมาชิกในชุมชนมีการพึ่งพาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อมีงานบุญประเพณีต่างๆคนในชุมชนจะร่วมมือกัน แบ่งหน้าที่ในการทำงานเป็นอย่างดี

2. ประวัติการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม

เมื่อปี พ.ศ. 2517 ได้มีการรวมกลุ่มกันครั้งแรก โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม” โดยร่วมกับนางอำพร ทองอิสาร (อดีตประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 3) เนื่องจากขณะนั้นยังไม่มีแผนการปกครอง งบประมาณครั้งแรกจำนวน 4,500 บาท ผ้าที่ทอประกอบด้วยผ้าพื้นธรรมดา ผ้าขาวม้า เป็นหลัก

ในปี พ.ศ. 2519 คณะกรรมการและกลุ่มสมาชิก 10 คน ได้มีโอกาสไปอบรมในเรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ณ สถานีทดลองปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจังหวัดร้อยเอ็ด หลังจากอบรมเสร็จ สมาชิกได้ร่วมกันปลูกหม่อนบนพื้นที่จำนวน 4 ไร่ บริเวณหลังโรงเรียนบ้านห้วยหลิม ในขณะนั้นมีสมาชิกจำนวน 45 คน สอนหม่อนกำลังเจริญเติบโตได้ด้วยดี กลุ่มกำลังจะเข้มแข็ง ปี พ.ศ. 2521 หมู่บ้านห้วยหลิมได้รับความเสียหายครั้งใหญ่ที่สุดจากการเกิดอุทกภัย สอนหม่อนของกลุ่มฯ จึงได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก

ในปี พ.ศ. 2523 ได้รวมกลุ่มกันใหม่ ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้ส่งสมาชิกของกลุ่ม คือ นางอำพร ทองอิสาร และนางละเวง ฤกษ์ใหญ่ ไปอบรมเพิ่มขีดความสามารถในการย้อมสี ณ กองส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กล้วยน้ำไท กรุงเทพมหานคร ระยะเวลาในการอบรม 45 วัน และในปีเดียวกันนี้ กลุ่มได้รวบรวมผลิตภัณฑ์ผ้าทุกชนิดที่ทอขึ้นภายในหมู่บ้านนำมาฝากขายที่ทำการกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านห้วยหลิม หมู่ 3 กรรมการฝ่ายการตลาดในขณะนั้น ได้แก่ นางอำพร ทองอิสาร ได้นำสินค้าใส่ตะกร้าออกเร่ขายตามสถานที่ต่างๆ เช่น ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ โรงเรียน ฯลฯ (บางครั้งก็แลกเปลี่ยนข้าวเปลือก) ซึ่งการค้าขายแบบนี้บางครั้งก็ต้องขายแบบเงินเชื่อให้แก่ข้าราชการ ซึ่งบางคนก็ไม่ชำระเงินตามตกลง มีการย้ายไปอยู่ที่อื่น หรือหลบหน้าหนี ทำให้นางอำพร ทองอิสาร ต้องขายที่นาถึง 2 ครั้งเป็นการรับผิดชอบ เพื่อนำเงินมาจ่ายให้กับสมาชิก

ในปี พ.ศ. 2541 สมาชิกกลุ่มเพิ่มจำนวนมากขึ้น กรรมการไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงประกอบกับบ้านห้วยหลิม ได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3,6,9 และหมู่ที่ 10 จึงได้แบ่งงบประมาณเป็น 4 ส่วนเท่ากันจำนวนหมู่บ้านละ 20,000 บาท เพื่อจัดสรรเงินทุนให้แต่ละหมู่บ้านนำไปบริหารจัดการกลุ่มทอผ้ากันเอง

ในปี พ.ศ. 2543 กลุ่มทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9 ได้แยกตัวออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 3 ซึ่งมีคุณแม่อำพร ทองอิสาร เป็นประธานกลุ่ม เนื่องจากนโยบายกองทุนหมู่บ้านและเป็นการกระจายรายได้ให้กับชาวบ้านด้วยกัน ในการทอผ้าไหม เพิ่มกลุ่มการผลิต จึงได้จัดตั้งกลุ่มใหม่ขึ้นมาในชุมชนหมู่ 9 ชื่อกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมโดยมีนางสว่าง แห่ส่งนาม เป็นประธานกลุ่ม มีเงินที่ได้รับการจัดสรรในการแยกกลุ่มในขณะนั้นจำนวน 20,000 บาท แต่มีการรวมเข้ากับสมาชิกของหมู่ที่ 6 ด้วย ทำให้มีเงินทุนในการบริหารจัดการในครั้งแรกของการเริ่มต้น จำนวน 40,000 บาท (จากของหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 9) และมีสมาชิกกลุ่มที่รวมตัวกันในขณะนั้น เป็นของหมู่ที่ 9 จำนวน 48 คน และหมู่ที่ 6 อีกจำนวน 26 คนรวมจำนวนสมาชิกทั้งหมด 74 คน ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มโดยตั้งขึ้นใหม่เป็น “ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 9 ” ปัจจุบันมีสมาชิกที่อยู่ในชุมชนหมู่ 6 และหมู่ 9 รวมจำนวน 186 คน โดยมี นางละเวง ฤกษ์ใหญ่ เป็นประธานกลุ่ม โดยใช้บ้านของ นางสาว แห่ส่งนาม (อดีตประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าไหมบ้านห้วย

หลิม โดยมีบุตรของนางสว่าง แห่ส่งนาม เป็นผู้ดูแลร้าน โดยเปิดทำการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.30 – 17.00 น. ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน “กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 9” บ้านเลขที่ 144 หมู่ 9 ตำบลมะบ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โทร 08-6871-4886

3. การบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม

1. ด้านวัตถุดิบ กลุ่มมีการซื้อเส้นไหมจากบริษัทจุลไหมไทย จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นเส้นไหมมีคุณภาพและมีมาตรฐาน ใช้สีย้อมที่ซื้อจากพ่อค้าเร่ที่มาจากให้กลุ่มโดยตรงหรือส่งทางไปรษณีย์ ใช้เทคนิคการย้อมทับ ซึ่งเป็นการย้อมสีหลาย ๆ สีทับกันโดยไม่ต้องล้างออก ทำให้ลดต้นทุนในการผลิตและยังให้เฉดสีที่สวยงาม
2. ด้านการผลิต กลุ่มมีการจัดตั้งศูนย์กลางการผลิตเพื่อควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ไม่มีการแบ่งหน้าที่ในการผลิตตามความถนัดและความเหมาะสมให้แก่สมาชิก โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการวางแผนการผลิต จะใช้ปริมาณการผลิตตามการสั่งซื้อของลูกค้ามาเป็นเกณฑ์ในการวางแผนการผลิต รวมทั้งมีการจดบันทึกจำนวน ปริมาณ หรือขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้สามารถผลิตได้ในปริมาณมากและคุณภาพดี
3. ด้านการขนส่ง โดยกลุ่มขนส่งผ้าไหมให้แก่ลูกค้าทางไปรษณีย์และฝากพัสดุไปรษณีย์โดยสารประจำทางให้เฉพาะลูกค้าบางส่วน แต่ส่วนใหญ่ลูกค้าจะเดินทางมาเลือกซื้อสินค้าด้วยตัวเอง ผลิตภัณฑ์กลุ่มที่มีความเพียงพอต่อการส่งออก และมีการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทุกขั้นตอนการผลิตก่อนที่จะส่งออกไปถึงลูกค้า
4. ด้านการตลาด กลุ่มมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งการขายปลีกและการขายส่ง มีผู้รับผิดชอบประสานงานด้านการตลาดที่ชัดเจน โดยกลุ่มมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่มีความหลากหลาย ทั้งในจังหวัดต่างจังหวัดและต่างประเทศ มีการกำหนดราคาโดยพิจารณาจากต้นทุนการผลิต ความสวยงาม ประณีต และการเปรียบเทียบราคากับผลิตภัณฑ์ที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสมาชิกกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มจะเป็นผู้กำหนดราคาขายเอง
5. ด้านการบริการ กลุ่มมีการสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้กับลูกค้า โดยการรับประกันผลิตภัณฑ์สามารถเปลี่ยนคืนได้ภายใน 2 วัน และมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักโดยผ่านสื่อต่างๆ ที่หลากหลาย และกลุ่มยังคงไว้ซึ่งสถานที่และอุปกรณ์ในการผลิตที่มีความดั้งเดิมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ที่สนใจ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมให้ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมให้ประสบความสำเร็จมีด้วยกัน 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายใน ได้แก่

1. คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม ประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญ เป็นตัวแทนกลุ่มในการติดต่อประสานงาน ติดต่อด้านการตลาด เป็นแกนนำผลักดันให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง มีความตั้งใจในการทำงาน หากมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นกับกลุ่มคณะกรรมการกลุ่มจะร่วมกันแก้ปัญหา นั้น ๆ ให้ลุล่วงไปร่วมกัน ส่วนสมาชิกกลุ่ม เป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความชำนาญ และมีทักษะในการผลิตที่เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

2. การบริหารจัดการกลุ่ม มีการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการผลิต การตลาด แรงงานและเงินทุนของกลุ่ม มีการปรับรูปแบบการทำงานให้มีความเหมาะสม โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและตามลักษณะของงานอย่างชัดเจน มีการร่วมปรึกษาหารือกับหน่วยงานอื่นในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

3. การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มทุกกระบวนการ ทั้งร่วมคิดจัดการองค์รของกลุ่ม การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่ม ร่วมกันปฏิบัติงานตามที่กลุ่มกำหนดไว้ ร่วมกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรค สมาชิกกลุ่มยังมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมกลุ่มเป็นประจำ ให้สมาชิกมีการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม

4. การส่งเสริมการเรียนรู้ มีการพัฒนากระบวนการผลิตอย่างสม่ำเสมอ โดยการฝึกทักษะในการผลิตจากการฝึกอบรม และการศึกษาดูงานที่ทางราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดขึ้น

5. เงินทุน กลุ่มมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนจากภายในชุมชน และการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐแบบทุนให้เปล่า มีการสร้างผลกำไรจากการดำเนินงานทุกปี และมีการจัดการด้านการเงิน และการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วนตามระเบียบที่วางไว้อย่างชัดเจน

6. ด้านผลิตภัณฑ์ กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม มีทั้งลวดลายดั้งเดิมและลายประยุกต์ ซึ่งมีมากมายหลายรูปแบบให้เลือก ทำให้เข้าถึงการตลาดที่กว้างขึ้นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมายทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ

ปัจจัยภายนอก ได้แก่

7. เครือข่าย กลุ่มมีเครือข่ายที่ทำการฝากขาย หรือแลกเปลี่ยนสินค้าภายในจังหวัด ซึ่งทำให้กลุ่มมีการตลาดที่กว้างขึ้น ทำให้ผ้าไหมและบ้านห้วยหลิมเป็นที่รู้จักมากขึ้น

8. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก กลุ่มได้รับการสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้น การอุดหนุนงบประมาณเพื่อเป็นทุนหมุนเวียน การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต การส่งเสริมด้านการตลาดและการออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในงานแสดงสินค้าต่าง ๆ รวมทั้งให้การอบรมความรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้กลุ่มเกิดการพัฒนา

5. ปัญหาในพัฒนากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม

1. ปัญหาด้านการตลาด

จากการที่กลุ่มมีคู่แข่งทางการตลาด ที่มีผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงกันและมีอาณาเขตใกล้เคียง ประกอบกับพ่อค้าคนกลางกดราคา เนื่องจากคู่แข่งมีจำนวนมากที่ขายผ้าไหมผ่านพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อถึงแหล่งจำหน่าย ซึ่งทางกลุ่มจำเป็นต้องขยายตลาดเพื่อระบายสินค้า และเพื่อสมาชิกได้รับเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอในการผลิตต่อไป นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในเรื่องการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ เพื่อหาช่องทางการตลาด ที่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การออกร้านหรือจัดแสดงสินค้าตามงานประจำปีและงานเทศกาล

ต่างๆ ที่หน่วยงานของรัฐได้จัดทำขึ้นซึ่งอาจไม่ทั่วถึง กลุ่มจึงต้องหาวิธีการในการส่งเสริมการจัดจำหน่ายเอง เช่น การแจกแผ่นพับ เป็นต้น

2. ปัญหาด้านวัตถุดิบ

เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบน้ำท่วมถึง มีผลต่อการผลิตวัตถุดิบ คือ ไม่มีพื้นที่ปลูกหม่อนและต้นไหมที่ให้ธรรมชาติที่มากพอ ทำให้ต้องมีการสั่งซื้อวัตถุดิบ ได้แก่ เส้นไหม และสีย้อมมาจากที่อื่นทำให้ต้นทุนการผลิต

3. ปัญหาด้านการผลิต

สมาชิกขาดความชำนาญในการทอ เนื่องจากผู้ผลิตมีความเคยชินในการผลิตลายที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่น คือลายโบราณ จึงทำให้สมาชิกขาดทักษะในการพัฒนาฝีมือในการทอลายใหม่ๆ ให้ทันกับตลาดในปัจจุบัน

6. แนวทางในการพัฒนา

1. ด้านการคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม

โดยคณะกรรมการ ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในการการบริหารงานกลุ่ม ขับเคลื่อนกลุ่มให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาคณะกรรมการ ควรจะพัฒนาความรู้ของคณะกรรมการในการบริหารงานกลุ่มด้านต่างๆ เช่น การบริหารจัดการกลุ่มที่ดี การตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

2. ด้านการขยายช่องทางการตลาด

ในปัจจุบัน เป็นยุคที่เทคโนโลยีเข้าถึงได้ง่าย โซเชียลมีเดียต่างๆ กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก กลุ่มจึงควรหาช่องทางการตลาดที่เข้าถึงได้ง่าย โดยการสร้างเว็บไซต์ของกลุ่มที่เป็นทางการ เพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ให้ความสะดวก รวดเร็ว และสามารถติดต่อได้ง่าย เช่น การขายสินค้าออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ LINE IG FACEBOOK เป็นต้น ซึ่งในเรื่องนี้ควรที่จะมีผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้หรือมาดูแลในเรื่องนี้อย่างเป็นทางการ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่มีความรู้และความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยี

3. ด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทอผ้าไหม ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้านที่บรรพบุรุษบ้านห้วยหล่ม ได้สืบทอดมาให้อลูกลานได้เรียนรู้ และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของบรรพบุรุษได้เลือนหายไป จึงควรมีการอนุรักษ์และส่งเสริมสนับสนุนการทอผ้าไหมให้คงอยู่ในหมู่บ้านห้วยหล่มต่อไป และถ่ายทอดให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปกับกาลเวลาได้

4. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ผลผลิตหลักของกลุ่ม คือ ผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มที่ถือว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสามารถในการบริหารงานและการดำเนินการผลิตของกลุ่มว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดความเป็นเลิศทางผลิตภัณฑ์ ต้องอาศัยการพัฒนาแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่และเป็นสากลมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดหาผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่แปลกใหม่ ทันสมัย และ

มีความหลากหลาย เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง เป็นที่ต้องการของลูกค้ามากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาและควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้นไป

5. ด้านการสนับสนุน

โดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการวางแผนการขยายตลาดสู่ระดับชาติ รวมทั้ง หน่วยงานในระดับจังหวัดควรให้การสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และแหล่งผลิตให้แพร่หลายเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

1. การบริหารจัดการ

ในการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลึม ได้ทำการวิเคราะห์ตามหลักการห่วงโซ่มูลค่า (Value chain) ในส่วนของกิจกรรมหลัก ซึ่งประกอบด้วยด้านวัตถุดิบ ด้านการผลิต ด้านการขนส่ง ด้านการตลาด และด้านการบริการ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ซึ่ง กลุ่มมีการใช้เส้นไหมและสีย้อมที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เนื่องจากข้อจำกัดทางสภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านทำให้ไม่มีพื้นที่ในการปลูกหม่อนที่เพียงพอต่อการผลิต ทำให้ต้นทุนด้านการผลิตในการจัดซื้อวัตถุดิบเพิ่มมากขึ้น

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ

กลุ่มมีเงินทุนจากการถือหุ้นของสมาชิกและได้รับการสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานราชการ ส่งผลให้กลุ่มมีความสามารถในการจัดการและดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง โดยที่กลุ่มยังไม่จำเป็นต้องพึ่งพาทุนจากภายนอก และกลุ่มมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีโครงสร้างกลุ่มและกำหนดบทบาทหน้าที่ ระเบียบข้อบังคับกลุ่มที่ชัดเจนคณะกรรมการกลุ่มมีความรับผิดชอบและทำงานด้วยความเต็มใจ สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มซึ่งมีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเกิดปัญหาที่สามารถหาทางแก้ไขร่วมกันได้ทันทีที่ โดยแรงงานส่วนมากมีทักษะ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการทำงานมานาน จึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพได้มาตรฐานทำให้เข้าถึงการตลาดที่กว้างขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนในการฝึกอบรมหรือการศึกษาดูงานจากภาครัฐ กลุ่มมีผู้รับผิดชอบด้านการตลาดที่ชัดเจน มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย และมีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง มีเครือข่ายภายในจังหวัด เป็นเครือข่ายที่แลกเปลี่ยนสินค้าหรือฝากขาย ซึ่งสอดคล้องกับ นฤเบศ เลขกลาง (2556) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาผ้าฝ้ายและตัดเย็บบ้านโคกสูง ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า สภาพการดำเนินงานของกลุ่ม กลุ่มมีการดำเนินงานที่เป็นระบบมีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มที่ชัดเจน ผู้นำกลุ่มมีความรับผิดชอบ สมาชิกกลุ่มมีทักษะในการผลิต จึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย ส่งผลให้กลุ่มมีการสร้างผลกำไรทุกปี และยุทธจักร พรหมช่วย (2555) ที่ศึกษาพบว่า กลุ่มทอผ้าไหมแพรวบ้านโพน มีการกำหนดโครงสร้างและรูปแบบการบริหารงานไว้อย่างชัดเจน กลุ่มจึงประสบผลสำเร็จในการบริหาร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีปัจจัยหลักที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำ ปัจจัยเกี่ยวกับสมาชิก ปัจจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทั้งจากภายในและปฏิสัมพันธ์ที่ดีจากภายนอก ปัจจัยเกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสาร

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในกระบวนการกิจกรรม มีการกำหนดรูปแบบและแผนงานร่วมกัน มีกติกาข้อตกลงร่วมกัน การสื่อสารระหว่างผู้นำและสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร

3. ปัญหาในพัฒนา

สภาพปัญหาของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม นั้น มีสภาพปัญหาในด้านต่างๆอยู่บ้างบางส่วน คือ กลุ่มมีคู่แข่งทางการตลาด และพ่อค้าคนกลางกดราคา แต่ทางกลุ่มจำเป็นต้องขายเพื่อระบายสินค้าและเพื่อสมาชิกได้รับเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอในการผลิตต่อไปและยังไม่มีพื้นที่ปลูกหม่อนและต้นไหมที่ให้สีธรรมชาติที่มากพอ ทำให้ต้องมีการสั่งซื้อวัตถุดิบทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น สมาชิกขาดทักษะในการพัฒนาฝีมือในการทอลายใหม่ๆ ให้ทันกับตลาดในปัจจุบัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ไม่มีผลมากนัก เนื่องจากคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มเห็นว่า ในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มขายได้ดียังเป็นผ้าไหมผืน โดยเฉพาะผ้าลายสาเกต ซึ่งเป็นลายโบราณ สมาชิกมีความชำนาญในการทอผ้าลายนี้ เส้นไหมที่ปลูกเองมีคุณภาพที่แตกต่างจากเส้นไหมซื้อ ซึ่งกลุ่มสั่งซื้อเป็นประจำทำให้ได้ราคาส่งที่ถูกลงกว่าท้องตลาด ปัญหาต้นทุนในการผลิตจึงมีไม่มากนัก

4. แนวทางการพัฒนา

แนวทางในการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องทราบจุดเด่นและจุดด้อยของกลุ่มเพื่อ การกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาจุดด้อยของกลุ่มต่อไป ซึ่งกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กลุ่มได้วางไว้ กลุ่มมีคณะกรรมการที่มีความพร้อม มีความเป็นผู้นำ มีสมาชิกที่มีความชำนาญ มีประสบการณ์ในการทอผ้า มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นจุดแข็งของกลุ่ม ในขณะเดียวกันก็ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจากหน่วยงานราชการ แม้ในภาวะที่เศรษฐกิจมีการแข่งขันสูง กลุ่มจะต้องมีการพัฒนาศักยภาพไม่ว่าจะเป็นในด้านผลิตภัณฑ์ที่มีหลากหลาย ทันสมัย ช่องทางการตลาดที่สะดวก รวดเร็ว แต่ในขณะเดียวกันจะต้องมีการสืบ ทอดและอนุรักษ์ไว้ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ อีราวัฒน์ ชมระกา (2551) ได้ทำการศึกษาการ จัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ผลการศึกษา พบว่า กลุ่ม/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีการประเมินการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อกลุ่ม และมีการประเมินจุดอ่อนจุด แข็งของกลุ่ม ตลอดจนมีการประเมินคู่แข่ง แต่ยังมีภาพพจน์ภาครัฐ ภาคราชการ และภาคเอกชนเกือบทุก ด้าน ผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่ายก็มีประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยการนำเอาภูมิปัญญาในท้องถิ่นมา ประยุกต์มากขึ้น และมีอุตสาหกรรมท้องถิ่นมาช่วยเหลือเมื่อมีความต้องการในด้านเทคโนโลยีการผลิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. กลุ่มควรมีการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มได้เป็นผู้จำหน่ายสินค้าโดยตรงให้มากขึ้น มิใช่เป็นหน้าที่ของประธานหรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบเพียงอย่างเดียว เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะความรู้ สร้างแนวคิดและประสบการณ์ใหม่ ๆ ในด้านการตลาดให้สมาชิกกลุ่ม เพื่อให้เป็นผู้จำหน่ายที่สามารถทดแทนกันได้ในการ ออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามงานแสดงสินค้าต่าง

2. ในการสร้างเครือข่ายการขายและการขยายตลาดทางโซเชียลมีเดีย และเทคโนโลยีต่างๆ เช่น การขายสินค้าออนไลน์ ผ่านเว็บไซต์ Facebook Line IG เป็นต้น ควรมีการให้ความรู้หรือจัดหาผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลด้านนี้อย่างเป็นทางการ เพื่อช่วยเหลือด้านการขยายตลาดทางสื่อออนไลน์ต่างๆให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์กลุ่มให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและเครือข่ายอื่น รวมทั้ง ผู้ประกอบการอื่นๆ ได้มากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการจัดตั้งศูนย์การขายที่เป็นทางการและมีประสิทธิภาพ โดยสมาชิกสามารถขายผลิตภัณฑ์ผ่านศูนย์ของตนได้โดยตรง ไม่ต้องจำหน่ายสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลาง หากมีความจำเป็นต้องจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง กลุ่มควรมีการรวมตัวกันในการจำหน่ายเพื่อไม่ให้พ่อค้าคนกลางกดราคาผลิตภัณฑ์มากเกินไป

4. ควรมีการอนุรักษ์ และส่งเสริมสนับสนุนการทอผ้าไหมสาเกตให้คงอยู่ในหมู่บ้านต่อไปและถ่ายทอดให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ สืบทอด ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปกับกาลเวลาได้ รวมถึงมีการส่งเสริมและพัฒนาสีสันทน ลวดลายของผ้าให้มีความสวยงามและมีความทันสมัยเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและวัฒนธรรมในด้านต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพที่สำเร็จและกลุ่มที่ไม่สำเร็จเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานด้านอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคนในชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- บัวรัตน์ ศรีนิล, อัมพร ศรีประสิทธิ์, นิตยา นวลศิริ, พูลทรัพย์ สอนเมือง, ตูลาพันธ์ สมยศ สุภาพร เหมินทร์ และประไพ ทองเชิญ. (2542). รายงานโครงการประมวลภาพ วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ : การวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับผ้าพื้นบ้านไทยให้ได้เปรียบในเชิงแข่งขัน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.].
- พรพรรณ ต่อสัมพันธ์ดี และกุลภา กุลดิลก. (2553). การวิเคราะห์ไข่มุกค่าของอ้อย กรณีศึกษาอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ปีการเพาะปลูก 2552/2553. รายงานการประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ยุทธจักร พรหมช่วย. (2555). ความสำเร็จในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมแพรวา บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด (2550). เอกสารบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยหลิม.

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2551). (ระบบออนไลน์) สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2558 จาก <http://library.moac.go.th>

สุนิสา ละวรรณวงศ์, นรินทร์ สังข์รักษา .(2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของวิสาหกิจชุมชนอัญมณีและเครื่องประดับ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อการแข่งขันทางการค้าสู่ประชาคมอาเซียน.

วารสารวิชาการ Veridia E-Journal, Silpakorn Universityฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 8, ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม – เมษายน 2558) : หน้า 1192-1211.

สุนิสา กลิ่นขจร. (2558). การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพรบ้านเขานาใน ตำบลต้นยวน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วารสารวิชาการ Veridia E-Journal, Silpakorn Universityฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 8, ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2558 : หน้า 2643 - 2655**